

Лекція 2. Нормативно-правові акти що регулюють вимоги до вмісту радіонуклідів в сировині і продукції

Безпечність та якість продуктів харчування - державні вимоги

Державними санітарними нормами визначаються медичні вимоги до **безпечності та якості продуктів харчування** та продовольчої сировини. Також, державними санітарними нормами регулюються відносини у сфері забезпечення **якості та безпечності продуктів харчування** і є обов'язковими для підприємств, установ та організацій та громадян. Державні **санітарні норми для продуктів харчування** та продовольчої сировини не поширюються на продукти із генетично модифікованими організмами та харчові добавки. Контроль за виконанням державних санітарних правил та норм для **харчових продуктів** здійснюється територіальними органами санітарно-епідеміологічної служби України.

Державні органи, що контролюють безпечність та якість продуктів харчування

До державних органів, що здійснюють розробку і затвердження **санітарних норм** та заходів для **продуктів харчування**, належать:

- Кабінет Міністрів України.
- Центральний орган виконавчої влади із питань здоров'я.
- Державна санітарно-епідеміологічна служба України.
- Державна служба ветеринарної медицини України.
- Центральний орган виконавчої влади із питань аграрної політики.
- Центральний орган виконавчої влади із питань технічного регулювання та споживчої політики.

Санітарна служба здійснює контроль над усіма **продуктами харчування** для спеціального дієтичного харчування та усіма функціональними **харчовими продуктами**. А ветеринарна служба, я свою чергу, здійснює нагляд над необробленими **харчовими продуктами** тваринного походження на місцях їх виробництва, а, також, над усіма рослинними продуктами, сільськогосподарською продукцією та необробленими продуктами тваринного походження, які продаються на ринках.

Повноваження санітарної служби України

- Встановлення санітарних вимог до об'єктів виробництва та обігу **продуктів харчування** та їх складових.
 - Затвердження обов'язкових параметрів **безпечності продуктів харчування** та об'єктів їх виробництва.
 - Впровадження та здійснення державного нагляду за дотриманням встановлених **санітарних норм** та вимог.
 - Консультація та проведення навчання виробників та постачальників **харчових продуктів**.
 - Проведення лабораторних досліджень для оцінки **безпечності та якості продуктів харчування**.
 - Видача сертифікату придатності до споживання людиною у відповідь на запит зацікавлених сторін на підставі результатів проведених досліджень **харчового продукту**.
 - Приймає участь у розробці стандартів для **продуктів харчування**, допоміжних засобів та матеріалів, а, також, технічних регламентів, що встановлюють мінімальні вимоги до якості **продуктів харчування**.
 - Визначає та затверджує перелік **продуктів харчування**, що представляють високий або низький ризик для здоров'я людини.

- Організовує та проводить санітарно-епідеміологічну експертизу.

Повноваження ветеринарної служби України

- Проведення ветеринарно-санітарного контролю над виробництвом **продуктів харчування** та сировини тваринного походження.
 - Видача відповідних ветеринарних документів, що засвідчують ветеринарно-санітарний стан виробництва.
 - Впровадження та контроль виконання санітарних вимог, що регламентують захист життя і здоров'я тварин, а, також, людей від захворювань, спільних із тваринами.
 - Консультація та проведення навчання виробників та постачальників **харчових продуктів**.
 - Видача сертифікату придатності до споживання людиною у відповідь на запит зацікавлених сторін на підставі результатів проведених досліджень **харчового продукту**.
 - Проведення перевірки заявленої поживної цінності **харчового продукту**, дотримання мінімальних специфікацій якості, обов'язкових параметрів **безпеки продуктів харчування**, а, також, правильності використання, зберігання та транспортування **харчових продуктів**.
 - Видача міжнародних сертифікатів на **продукти харчування**, підконтрольні ветеринарній службі.
 - Встановлює програми та методики контролю і перевірки якості тваринних **продуктів харчування**, періодичність проведення перевірок.
 - Участь у затвердженні обов'язкових параметрів **безпеки продуктів харчування**, підконтрольних ветеринарній службі.
 - Організовує та проводить ветеринарно-санітарну експертизу.

Кодекс Аліментаріус

Кодекс Аліментаріус — міжнародні стандарти на основні **продукти харчування**.

Повноваження Національної Комісії України з Кодексу Аліментаріус

- Координація діяльності вітчизняного законодавства для досягнення міжнародного рівня щодо **якості та безпеки продуктів харчування**.
 - Розробка нових та зміна існуючих санітарних норм та заходів.
 - Уніфікація науково-методичних підходів до розробки вимог до якості **продуктів харчування** та підвищення їх безпеки.
 - Впровадження нових технологій виробництва, міжнародних стандартів, санітарних заходів та методів аналізу **продуктів харчування**.
 - Участь у діяльності міжнародної Комісії з Кодексу Аліментаріус.
 - Проведення наукових та експертних досліджень у своїй сфері компетентності.

Загальні вимоги до продуктів харчування

Харчові продукти повинні відповідати фізіологічним потребам організму людини та задовольняти потреби у **енергії** та поживних речовинах. Також, **продукти харчування** повинні відповідати встановленим вимогам щодо органолептичних та фізико-хімічних властивостей, гігієнічним нормам стосовно хімічного та біологічного складу.

У випадку розробки нових **продуктів харчування** або застосування нових технологій виробництва, пакування або зберігання, виробник повинен провести повний аналіз небезпечних факторів, поживної цінності та строку придатності продукту.

Новий продукт харчування не повинен становити загрозу для споживачів, вводити їх в оману, а, також, відрізнятись від продуктів харчування, які він призначений замінити.

Усі харчові продукти, готові до продажу та споживання, повинні супроводжуватись декларацією виробника, у якій вказані:

- Назва та адреса виробника.
- Назва самого продукту харчування, допоміжного матеріалу для переробки, тощо — інформацію, яка є необхідною для ідентифікації продукту.
- Посилання на санітарні заходи, стандарти та технічні регламенти, яким відповідає даний харчовий продукт.
- Дата видачі, ім'я, підпис та посада особи, яка видала декларацію.
- Для продуктів, які вироблені в Україні — контрольний (реєстраційний) номер, який отримує виробник після отримання експлуатаційного дозволу відповідно до законодавства.

Для продовольчої сировини рослинного та тваринного середовища необхідною є наявність сертифікатів відповідності та ветеринарних документів.

Чинні норми радіаційної безпеки в Україні

З метою зменшення можливого негативного впливу іонізуючого випромінювання на організм людини розроблено та введено в дію «Норми радіаційної безпеки України».

Числові значення радіаційно-гігієнічних нормативів (ліміт дози – ЛД), які обмежують опромінення всіх категорій населення, встановлюються на рівнях, що виключають можливість виникнення негативних ефектів. Значення річної дози опромінення осіб, які входять до критичної групи, не повинні перевищувати ліміт дози, встановленої для категорії В. Числові значення лімітів дози для різних категорій населення наведено в табл. 9.2.

Таблиця 9.2 – Допустимі рівні вмісту радіонуклідів ^{137}Cs і ^{90}Sr у продуктах харчування та питній воді (ДР-97), Бк/кг, Бк/л

Назва продукту	^{137}Cs	^{90}Sr
Хліб, хлібопродукти	20	5
Картопля	60	20
Овочі (листяні, коренеплоди, зелень)	40	20
Фрукти	70	10
М'ясо і м'ясопродукти	200	20
Риба і рибні продукти	150	35
Молоко і молочні продукти	100	20
Яйця (шт.)	62	
Вода	22	
Молоко згущене і концентроване	300	60
Молоко сухе	500	100
Свіжі дикорослі ягоди й гриби	500	50
Сушені дикорослі ягоди й гриби	2500	250
Лікарські рослини	600	200
Інші продукти	600	200
Спеціальні продукти дитячого харчування	405	

Таблиця 9.2 – Ліміт доз опромінення, мЗв×рік⁻¹

Назва дози опромінення	Умовні позначення ліміту дози	Категорія осіб, які зазнають опромінення		
		А	Б	В
Ефективна доза	ЛДЕ	20*	2	1
Еквівалентна доза зовнішнього опромінення:				
для кришталіка ока	ЛДlens	150	15	15
для шкіри	ЛДskin	500	50	50
для кісток і стоп	ЛДextrim	500	50	-

*в середньому за будь-які п'ять років підряд, але не більше 50 мЗв за окремий рік.

Критичні групи – це частина населення, яке за своїми статевими, віковими, соціально-професійними ознаками, місцем проживання тощо отримує чи може отримувати найбільші дози опромінення від даного джерела іонізуючого випромінювання.

Таблиця 8.5 – Допустимі рівні вмісту радіонуклідів у харчових продуктах і питній воді у Білорусі, Росії та Україні (Бк/кг, Бк/л)

Продукт	Білорусь РДР-99	Росія ДР-96	Україна ДР-97
<i>Цезій-137</i>			
Вода питна	10	8	2
Незбиране молоко та молочна продукція	100	50	100
М'ясо:			
яловичина та баранина	500	100	200
свинина та птиця	180	180	200
Жири рослинні	40	60	Немає інформації
Хліб і хлібобулочні вироби	40	10	20
Борошно, крупи	60	60	–
Цукор	60	140	–
Картопля	80	320	60
Овочі	100	130	40
Фрукти	40	40	70
Садові ягоди	70	40	70
Гриби свіжі	370	50	500
Гриби сушені	2500	2500	2500
<i>Стронцій-90</i>			
Вода питна	0,3	2	2
Незбиране молоко та молочна продукція	3,7	25	20
Жири рослинні	80	Не нормуються	Не нормуються
Хліб і хлібобулочні вироби	3,7	70	5
Картопля	3,7	60	20
Дитяче харчування в готовому для споживання вигляді	1,85	25-60	5

Державний нагляд і контроль безпечності та якості харчових продуктів

Насамперед зазначимо, що відповідно до ст. 1 Закону, безпечність харчового продукту – стан харчового продукту, який є результатом діяльності з виробництва та обігу, яка здійснюється з отриманням вимог, встановлених санітарними заходами та/або технічними регламентами, а забезпечує впевненість у тому, що харчовий продукт не завдає шкоди здоров'ю людини (споживача), якщо він спожитий за призначенням. Наслідком такої діяльності є безпечний харчовий продукт – тобто продукт, який не створює шкідливого впливу на здоров'я людини безпосередньо чи опосередковано за умов

його виробництва та обігу з дотриманням вимог санітарних заходів та споживання (використання) за призначенням.

До системи державних органів, які в межах їх компетенції забезпечують розробку, затвердження та впровадження санітарних заходів, а також державний контроль та нагляд за їх виконанням, відповідно до ст. 4 Закону входять: Кабінет Міністрів України; центральний орган виконавчої влади з питань охорони здоров'я; Державна санітарно-епідеміологічна служба України (надалі – Санітарна служба); Державна служба ветеринарної медицини України (надалі – Ветеринарна служба); центральний орган виконавчої влади з питань аграрної політики (надалі – Мінагрополітики); центральний орган виконавчої влади з питань технічного регулювання та споживчої політики (надалі – Держспоживстандарту).

Державне забезпечення належної якості та безпеки харчових продуктів здійснюється Кабінетом Міністрів України, уповноваженими центральними та місцевими органами виконавчої влади у таких формах:

1. державне нормування показників якості та безпеки харчових продуктів. Нормування здійснюється шляхом встановлення норм цих показників у стандартах та інших нормативних документах на продукцію під час їх розроблення

2. державна реєстрація харчових продуктів. Вона здійснюється МОЗ якраз є органом, який затверджує належний рівень захисту здоров'я людей, обов'язкові параметри безпечності та мінімальні специфікації якості харчових продуктів, звід правил і належну практику – виробництва харчових продуктів та координує діяльність органів виконавчої влади з питань безпечності та якості харчових продуктів. МОЗ на підставі позитивного висновку державної санітарно-гігієнічної експертизи, а для продовольчої сировини - державної ветеринарно-санітарної експертизи. Наявність певного харчового продукту чи супутнього матеріалу у державному реєстрі є підставою для їх використання за призначенням;

3. державна реєстрація харчових продуктів для спеціального дієтичного споживання, функціональних харчових продуктів та дієтичних добавок. Кабінет Міністрів України встановлює: порядок віднесення харчових продуктів до категорії харчових продуктів для спеціального дієтичного споживання, функціональних харчових продуктів та дієтичних добавок; процедуру державної реєстрації і введення Державної реєстрації харчових продуктів для спеціального дієтичного споживання, функціональних харчових продуктів та дієтичних добавок; процедуру ведення Державного реєстру харчових продуктів для спеціального дієтичного споживання, функціональних харчових продуктів та дієтичних добавок; процедуру надання інформації, яка міститься у Державному реєстрі харчових продуктів для спеціального дієтичного споживання, функціональних харчових продуктів та дієтичних добавок;

4. державна реєстрація нормативних документів на харчові продукти. Порядок державної реєстрації вказаних нормативних документів устанавлюється Держстандартом України. Забороняється використання та державна реєстрація нормативних документів на харчові продукти і супутні матеріали без устанавлення в них показників безпеки;

5. обов'язкова сертифікація і стандартизація харчових продуктів сертифікат придатності документ суворої звітності, що видається за результатами державного контролю або розширеного контролю відповідно головним державним санітарним лікарем або головним інспектором згідно з компетенцією та засвідчує придатність харчового продукту для споживання людиною за призначенням. Стандарт – документ, затверджений Держстандартом, використання правила, інструкції або характеристики продуктів, пов'язаних з ними процесів або послуг, додержання яких є обов'язковим. Стандарт не містить вимог щодо безпечності харчових продуктів, встановлених заходами, та може включати або бути цілком присвячений вимогам щодо позначення, упаковки, маркування та етикетування продукту чи процесу, а також вимогам до термінології, яка вживається щодо процесу, продукту чи послуги;

6. встановлення та додержання порядку ввезення в Україну харчових продуктів. Імпортні харчові продукти, допускаються на митну територію України за умови виконання постачальником правил їх реєстрації та сертифікації. Порядок ввезення в Україну вказаних продуктів, сировини і матеріалів встановлює Кабінет Міністрів України. Контроль за наявністю в контрактах (договорах) показників якості та безпеки здійснюється відповідними органами виконавчої влади, які проводять обов'язкову сертифікацію та державну санітарно-гігієнічну експертизу;

7. здійснення контролю за додержанням порядку ввезення харчових продуктів, на митну територію України. Такий контроль здійснюється митною службою. Митне оформлення для вільного використання на території України імпортованих харчових продуктів і супутніх матеріалів дозволяється лише за наявності: сертифіката відповідності або свідоцтва про визнання в Україні іноземного сертифіката, виданого в державній системі сертифікації уповноваженим органом; ветеринарного дозволу (на продукти і сировину тваринного походження) або карантинного дозволу (на продукти і сировину рослинного походження); маркування продуктів і сировини згідно з законодавством України.

Складовою державного забезпечення якості харчових продуктів є надання експлуатаційного дозволу. Такий дозвіл є обов'язковим для виробника, який здійснює діяльність з виробництва та/або обігу харчових продуктів, використовуючи потужність (об'єкти), які належать йому на правах власності або користування і називається оператором потужностей (об'єктів) згідно з ст. 22 Закону оператори потужностей (об'єктів), що здійснюють в Україні діяльність з виробництва та/або обігу харчових продуктів, підконтрольних санітарній службі, повинні отримати експлуатаційний дозвіл відповідного головного державного санітарного лікаря, який видається на кожному з таких потужностей (об'єктів), що використовуються для здійснення вищезазначеної діяльності. Потужностям (об'єктам), які потребують експлуатаційного дозволу, присвоюється персональний контрольний (реєстраційний) номер. Потужності (об'єкти) та їх оператори заносяться до реєстру потужностей (об'єктів), який ведеться в порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади у сфері охорони здоров'я.

Оператори потужностей (об'єктів), що здійснюють діяльність з виробництва харчових продуктів, підконтрольних ветеринарній службі, та оператори агропродовольчих ринків повинні отримати експлуатаційний дозвіл відповідного головного державного інспектора ветеринарної медицини для кожної з таких потужностей (об'єктів). Потужностям (об'єктам), які потребують експлуатаційного дозволу, присвоюється персональний контрольний (реєстраційний) номер. Потужності (об'єкти) та їх оператори заносяться до реєстру потужностей (об'єктів), який ведеться в порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади з питань аграрної політики.

Якщо під час державного контролю або державного нагляду відповідний інспектор виявляє порушення умов експлуатаційного дозволу, що становить безпосередню загрозу для здоров'я або життя населення, відповідний інспектор видає припис про призупинення функціонування потужності (об'єкта) та/або тимчасову заборону обігу об'єктів санітарних заходів, що пов'язані з такими порушеннями, про що негайно інформує відповідного головного державного санітарного лікаря або відповідного головного державного інспектора ветеринарної медицини чи їх заступників, які на підставі цього припису видають постанову про призупинення експлуатаційного дозволу. Якщо оператор потужностей (об'єктів), що підлягають державному контролю або державному нагляду не виконає у встановлені терміни вимоги приписів, зазначених у частинах другій і третій цієї статті, відповідний головний державний санітарний лікар або відповідний головний державний інспектор ветеринарної медицини чи їх заступники повинні винести постанову про скасування дії експлуатаційного дозволу, виданого на ці потужності (об'єкти), та виключити ці потужності (об'єкти) з відповідного реєстру у встановленому порядку метою захисту здоров'я споживачів.

Оператор потужностей (об'єкта), експлуатаційний дозвіл на які був скасований, має право подавати заяву на одержання іншого експлуатаційного дозволу не раніше, ніж через шість місяців після дати скасування попереднього дозволу. Якщо експлуатаційний дозвіл на які був призупинений або скасований, він може оскаржити рішення про призупинення чи скасування цього експлуатаційного дозволу вищестоящому головному державному санітарному лікарю або головному державному інспектору ветеринарної медицини протягом десяти днів після отримання рішення або до суду. Оскарження прийнятого рішення не припиняє його дії.

Особи, які мають експлуатаційний дозвіл на потужності (об'єкти) з виробництва харчових продуктів та мають намір здійснювати експорт харчових продуктів підконтрольних санітарній службі, до країн призначення, які мають особливі вимоги до потужностей (об'єктів), процесів виробництва, умов зберігання або інші подібні вимоги, що стосуються харчових продуктів, можуть звертатися до санітарної служби із запитом про проведення офіційної перевірки виконання ними цих вимог, а стосовно харчових продуктів, підконтрольних ветеринарній службі, - до ветеринарної служби (надалі - відповідна служба).

Відповідна служба на підставі результатів офіційної перевірки виконання всіх вимог, встановлених країною призначення, до якої мають намір здійснювати експорт харчових продуктів потужності (об'єкти), затверджує ці потужності (об'єкти) (надалі - затверджені експортні потужності (об'єкти)), про що вносить відповідні відомості до експлуатаційного дозволу. Вона також веде реєстр затверджених експортних потужностей (об'єктів) із зазначенням країни призначення та кожного виду харчового продукту, для якого перевірено виконання встановлених вимог. Реєстр повинен бути доступним для громадськості в електронному та/або друкованому вигляді.

Згідно ст. 25 Закону якщо в процесі здійснення державного контролю та/або державного нагляду відповідний інспектор встановить, що затверджені експортні потужності (об'єкти) не відповідають вимогам країни призначення, відповідний інспектор повинен зафіксувати порушення цих вимог у документі про проведення інспекції та негайно поінформувати про це відповідного головного державного санітарного лікаря або відповідного головного державного інспектора ветеринарної медицини чи їх заступників. Відповідний головний державний санітарний лікар або головний державний інспектор ветеринарної медицини чи їх заступник повинні прийняти рішення щодо вилучення таких потужностей (об'єктів) або певних видів харчових продуктів, вироблених на таких потужностях (об'єктах), з реєстру затверджених експортних потужностей (об'єктів) у встановленому порядку.

Оператор затверджених експортних потужностей (об'єктів) може оскаржити рішення про тимчасове або постійне вилучення таких потужностей (об'єктів) або певного виду харчових продуктів, вироблених на таких потужностях (об'єктах), з реєстру затверджених експортних потужностей (об'єктів) вищестоящому головному державному санітарному лікарю або головному державному інспектору ветеринарної медицини протягом десяти днів після отримання рішення або до суду. Оскарження прийнятого рішення не припиняє його дії.

У разі прийняття рішення про тимчасове або постійне вилучення затверджених експортних потужностей (об'єктів) або певного виду харчових продуктів, вироблених на таких потужностях (об'єктах), з реєстру затверджених експортних потужностей (об'єктів) відповідна служба повинна невідкладно повідомити про це компетентний орган країни призначення.

Перелічені повноваження з санітарно епідеміологічного та ветеринарного контролю і нагляду, відповідно, реалізують головні і державні санітарні їх заступники і санітарні лікарі та головній державній ветеринарній інспектор і ветеринарні інспектори. Їх правами впливають з цих повноважень. Насамперед слід зазначити, що державний нагляд за об'єктами санітарних заходів здійснюється без попереднього повідомлення, що

визначають періодичність проведення інспекцій та порядок здійснення державного нагляду за відповідністю об'єктів санітарних заходів вимогам, що встановлені цим Законом та іншими нормативно-правовими актами. Для цього працівники цих служб мають право безперешкодного доступу без попередження до потужностей (об'єктів), що здійснюють виробництво або обіг об'єктів санітарних заходів у будь-який час протягом звичайного часу роботи: вдавати обов'язкові для виконання приписи про усунення порушень стандартів, норм і правил; забороняти передачу замовникові і застосування (у виробництво) конструкторської, технологічної та проектної документації, що не відповідає вимогам стандартів, норм і правил щодо якості продукції і технологічних процесів; забороняти виробництво, випуск (у тому числі з ремонту), зберігання, транспортування, використання (експлуатацію), реалізацію продукції, в тому числі імпортової, з порушеннями стандартів, норм і правил; забороняти випуск і реалізацію продукції, що підлягає обов'язковій сертифікації, але не пройшла її у встановлені строки, а також продукції, виробництво якої проводилося без ліцензії, якщо наявність ліцензії передбачена законодавством; звертатися до органів, уповноважених видавати ліцензію на здійснення окремих видів господарської діяльності, з пропозицією про скасування раніше виданих ліцензій у випадках порушень стандартів, норм і правил при такій діяльності тощо.

Безпосередній нагляд за безпечністю харчових продуктів, потужностями з їх виробництва обігу здійснює санітарна служба та ветеринарна служба.

Санітарна служба здійснює державний нагляд (державний санітарно-епідеміологічний нагляд) за всіма об'єктами санітарних заходів та за такими харчовими продуктами на потужностях (об'єктах) з їх виробництва та/або обігу (далі - харчові продукти, підконтрольні санітарній службі): усі харчові продукти для спеціального дієтичного споживання; усі функціональні харчові продукти крім тих за якими здійснює нагляд і контроль ветеринарна служба; усі харчові продукти, крім визначених у ч. 2 цієї статті.

Ветеринарна служба здійснює державний контроль та державний нагляд за такими харчовими продуктами (далі - харчові продукти, підконтрольні ветеринарній службі): необроблені харчові продукти тваринного походження на потужностях (об'єктах) з їх виробництва; усі рослинні продукти, сільськогосподарська продукція та необроблені харчові продукти тваринного походження, що продаються на агропродовольчих ринках.

Ветеринарна служба здійснює державний контроль за виробництвом і готовою продукцією на м'ясопереробних, рибодобувних, рибопереробних, молокопереробних підприємствах, які використовують необроблені харчові продукти тваринного походження як сировину, та підприємствах гуртового зберігання необроблених харчових продуктів тваринного походження.

Санітарна служба в процесі санітарно-епідеміологічного нагляду, відповідно до ст. 6 Закону, має такі повноваження:

1. бере участь у роботі Національної Комісії України з Кодексу Аліментаріус з питань, що належать до її компетенції, включаючи розробку та перегляд санітарних заходів;

2. встановлює санітарні (гігієнічні) вимоги для потужностей (об'єктів) з виробництва та обігу харчових продуктів, харчових добавок, ароматизаторів, дієтичних добавок, допоміжних засобів та матеріалів для виробництва та обігу, допоміжних матеріалів для переробки;

3. затверджує обов'язкові параметри безпечності харчових продуктів та інших об'єктів санітарних заходів;

4. впроваджує та здійснює державний нагляд за виконанням санітарних заходів у частині дотримання вимог санітарного законодавства щодо об'єктів санітарних заходів, які регулюють захист життя і здоров'я людини, та веде державний моніторинг його результатів;

5. консультує та проводить навчання виробників та продавців (постачальників) стосовно систем забезпечення безпечності виробництва харчових продуктів, підконтрольних санітарній службі;
6. здійснює державний нагляд за забезпечення якості та безпечності, які використовуються виробниками харчових продуктів, підконтрольних санітарній службі, харчових добавок, ароматизаторів, дієтичних добавок і допоміжних матеріалів для переробки та продавцями (постачальниками) харчових продуктів, харчових добавок, ароматизаторів, дієтичних добавок та допоміжних матеріалів для переробки;
7. проводить державний контроль та/або державний нагляд на потужностях (об'єктах) з виробництва харчових продуктів, підконтрольних санітарній службі, харчових добавок, ароматизаторів, дієтичних добавок та допоміжних матеріалів для переробки;
8. проводить державний контроль та/або державний нагляд на всіх потужностях (об'єктах) з обігу харчових продуктів, харчових добавок, ароматизаторів, дієтичних добавок та допоміжних матеріалів для переробки;
9. видає сертифікат придатності для споживання людиною на запит заінтересованих сторін на підставі результатів розширеного контролю харчових продуктів;
10. запроваджує програми вибіркового та стандартного контролю харчових продуктів під час їх обігу;
11. проводить розширений контроль на підставі професійної оцінки санітарного інспектора або в рамках програми вибіркового контролю харчових продуктів, що здійснюється в порядку державного нагляду, для перевірки: заявленої виробником поживної цінності харчового продукту; дотримання обов'язкових параметрів безпечності та мінімальних специфікацій якості харчових продуктів; безпечності об'єктів санітарних заходів; правильності умов використання харчових продуктів, у тому числі дотримання інструкцій виробника щодо зберігання, транспортування, виставлення на продаж та приготування, у разі виконання яких гарантується безпечність харчового продукту;
12. разом з іншими відповідними державними органами бере участь у розробленні стандартів для харчових продуктів, допоміжних засобів і матеріалів для виробництва та обігу;
13. разом з іншими відповідними державними органами бере участь у розробленні технічних регламентів, що встановлюють мінімальні специфікації якості для харчових продуктів;
14. разом з іншими відповідними державними органами бере участь у розробленні технічних регламентів для харчових добавок, ароматизаторів, допоміжних засобів для переробки, допоміжних засобів і матеріалів для виробництва та обігу і потужностей (об'єктів);
15. призначає та проводить лабораторні дослідження для оцінки безпечності та якості харчових продуктів, підконтрольних санітарній службі;
16. організовує та проводить державну санітарно-епідеміологічну експертизу;
17. встановлює періодичність державного нагляду для потужностей (об'єктів) з виробництва та обігу харчових продуктів, підконтрольних санітарній службі, на підставі аналізу ризиків;
18. здійснює стандартний та розширений санітарний прикордонний контроль вантажів з харчовими продуктами, підконтрольних санітарній службі, що імпортуються або експортуються;
19. визначає та затверджує перелік харчових продуктів, які звичайно представляють високий та низький ризик для здоров'я людей;
20. разом з іншими відповідними державними органами уповноважує акредитовані лабораторії на проведення досліджень (випробувань) для перевірки параметрів безпечності та якості харчових продуктів, підконтрольних санітарній службі;

21. здійснює погодження: технічних умов виробництва харчових продуктів; технічних регламентів, стандартів, що застосовуються до об'єктів санітарних заходів; проекти потужностей (об'єктів) для виробництва та обігу харчових продуктів; методик вимірювань та методів випробувань харчових продуктів, підконтрольних санітарній службі, на предмет дотримання відповідних санітарних заходів;

22. затверджує переліки: методик вимірювань та методів випробувань харчових продуктів, підконтрольних санітарній службі, на предмет дотримання відповідних санітарних заходів; лабораторій, призначених для ідентифікації, випробування та оцінки ефективності харчових продуктів для спеціального дієтичного споживання, функціональних харчових продуктів та дієтичних добавок;

23. видає експлуатаційні дозволи операторам потужностей (об'єктів), які займаються виробництвом харчових продуктів, підконтрольних санітарній службі, та веде реєстри таких експлуатаційних дозволів;

24. видає експлуатаційні дозволи операторам потужностей (об'єктів), які здійснюють введення в обіг харчових продуктів, та веде реєстри таких експлуатаційних дозволів;

25. визначає форму та зміст інформації про придбання та використання харчових продуктів, харчових добавок, ароматизаторів та допоміжних матеріалів для переробки, які повинні вести особи, що здійснюють виробництво з метою забезпечення відслідковування таких продуктів;

26. здійснює реєстрацію та веде Державний реєстр харчових продуктів для спеціального дієтичного споживання і функціональних харчових продуктів, дієтичних добавок; реєстр харчових добавок, ароматизаторів та допоміжних матеріалів для переробки; реєстр висновків санітарно-епідеміологічної експертизи;

27. проводить санітарно-епідеміологічне розслідування, спрямоване на виявлення причин та умов, що призводять до надходження в обіг небезпечних або непридатних до споживання харчових продуктів, виникнення і поширення інфекційних хвороб через харчові продукти, групових та індивідуальних харчових отруєнь та вживає заходів щодо припинення їх подальшого поширення;

28. у межах компетенції вживає заходів для усунення порушень цього Закону та притягнення до відповідальності осіб, винних у вчиненні таких правопорушень, у порядку, встановленому законом.

Ветеринарна служба щодо санітарно-епідеміологічного нагляду і контролю відповідно до ст. 7 Закону наділена такими повноваженнями:

1. бере участь у роботі Національної Комісії України з Кодексу Аліментаріус з питань, що належать до її компетенції, включаючи розробку та перегляд санітарних заходів;

2. проводить державний ветеринарно-санітарний контроль та нагляд на потужностях (об'єктах) для вирощування (виробництва) тварин, необроблених харчових продуктів тваринного походження та обігу сільськогосподарської продукції і видає відповідні ветеринарні документи, що засвідчують їх ветеринарно-санітарний стан;

3. проводить дозабійне інспектування тварин та післязабійне інспектування їх продуктів на бойнях, а також післязабійне інспектування тварин, забитих на полюванні, на потужностях (об'єктах), призначених для цих цілей;

4. впроваджує та здійснює нагляд за виконанням санітарних заходів у частині дотримання вимог Закону України «Про ветеринарну медицину» та інших нормативно-правових актів, які регулюють захист життя і здоров'я тварин, а також людей від захворювань, спільних з тваринами (зоонозів), що застосовуються до об'єктів санітарних заходів, їй підконтрольних;

5. надає консультації та проводить навчання виробників харчових продуктів, підконтрольних ветеринарній службі, з питань систем забезпечення безпечності та якості;

6. здійснює державний нагляд за запровадженням систем забезпечення безпечності та якості, які використовуються виробниками харчових продуктів, підконтрольних ветеринарній службі;

7. здійснює державний контроль та/або державний нагляд на потужностях (об'єктах) з виробництва та обігу харчових продуктів, підконтрольних ветеринарній службі, та агропродовольчих ринках;

8. видає сертифікати придатності для споживання людиною на запит заінтересованих сторін на підставі державного контролю або результатів розширеного контролю харчових продуктів, підконтрольних ветеринарній службі;

9. проводить розширений контроль на підставі професійної оцінки ветеринарного інспектора або в рамках програми вибіркового контролю харчових продуктів, підконтрольних ветеринарній службі, з метою перевірки: заявленої виробником поживної цінності харчового продукту; дотримання мінімальних специфікацій якості харчових продуктів; дотримання обов'язкових параметрів безпечності харчових продуктів, підконтрольних ветеринарній службі; правильності умов використання харчових продуктів, у тому числі інструкцій виробника щодо впливу зберігання, транспортування виставлення на продаж та приготування на безпечність харчового продукту, підконтрольних ветеринарній службі;

10. проводить стандартний та розширений прикордонний санітарний контроль імпортованих, транзитних та експортних вантажів харчових продуктів, підконтрольних ветеринарній службі;

11. видає експлуатаційні дозволи операторам потужностей (об'єктів), які займаються виробництвом харчових продуктів, підконтрольних ветеринарній службі, та для агропродовольчих ринків, а також веде їх реєстри;

12. видає міжнародні ветеринарні сертифікати на харчові продукти, підконтрольні ветеринарній службі;

13. уповноважує акредитовані лабораторії на проведення досліджень (випробувань) для перевірки параметрів безпечності та якості харчових продуктів, підконтрольних ветеринарній службі;

14. затверджує методики вимірювань, методи випробувань харчових продуктів, підконтрольних ветеринарній службі, та їх переліки;

15. затверджує перелік референс лабораторій на проведення арбітражних досліджень харчових продуктів, підконтрольних ветеринарній службі;

16. запроваджує програми вибіркового та стандартного контролю харчових продуктів, підконтрольних ветеринарній службі, під час їх обігу та виконання загальнодержавних програм державного моніторингу максимальних меж залишків ветеринарних препаратів та інших забруднюючих речовин у харчових продуктах, підконтрольних ветеринарній службі;

17. встановлює періодичність проведення державного нагляду за потужностями (об'єктами) з виробництва харчових продуктів, підконтрольних ветеринарній службі, на підставі аналізу ризику;

18. призначає та проводить лабораторні дослідження для оцінки безпечності та якості харчових продуктів, підконтрольних ветеринарній службі;

19. разом з іншими відповідними державними органами розробляє стандарти для харчових продуктів, підконтрольних ветеринарній службі;

20. бере участь у розробці технічних регламентів, що встановлюють мінімальні специфікації якості для харчових продуктів, підконтрольних ветеринарній службі;

21. проводить епізоотичне або за необхідності бере участь у санітарно-епідеміологічних розслідуваннях, спрямованих на встановлення причин та умов, що призводять до надходження в обіг небезпечних або непридатних для споживання харчових продуктів, підконтрольних ветеринарній службі;

22. у межах своєї компетенції вживає заходів для усунення порушень цього Закону та притягнення до відповідальності осіб, які є винними в таких порушеннях, у порядку, встановленому законом;

23. встановлює та затверджує ветеринарно-санітарні вимоги для потужностей (об'єктів) з виробництва та обігу харчових продуктів, підконтрольних ветеринарній службі;

24. бере участь або затверджує обов'язкові параметри безпеки харчових продуктів, підконтрольних ветеринарній службі;

25. організовує та проводить державну ветеринарно-санітарну експертизу;

26. погоджує технічні умови виробництва, технічні регламенти, стандарти, проекти потужностей (об'єктів) харчових продуктів, підконтрольних ветеринарній службі.

Відповідно до ст. 12 Закону, якщо при проведенні державного нагляду, за професійною оцінкою санітарного інспектора, існує підозра, що харчовий продукт або інший об'єкт санітарних заходів, підконтрольний санітарній службі, є небезпечним, непридатним для споживання або неправильно маркованим, або якщо, за професійною оцінкою ветеринарного інспектора, існує підозра, що харчовий продукт, підконтрольний ветеринарній службі, є небезпечним або непридатним до споживання, санітарний інспектор або ветеринарний інспектор (далі - відповідний інспектор) відбирає зразки об'єкта без надання компенсації власнику та видає припис про тимчасову заборону обігу такого харчового продукту або іншого об'єкта санітарних заходів, про що інформує відповідного головного державного санітарного лікаря або відповідного головного державного інспектора ветеринарної медицини чи їх заступників.

Зразки об'єктів санітарних заходів, відібрані у зв'язку з підозрою або встановленням факту їх небезпечності чи непридатності до споживання, повинні негайно направлятися до уповноваженої лабораторії на дослідження. Уповноважена лабораторія після проведення досліджень негайно повинна надати звіт про результати дослідження відповідному головному державному санітарному лікарю або відповідному головному державному інспектору ветеринарної медицини чи їх заступникам для прийняття рішення щодо подальшого поводження із зазначеним об'єктом санітарних заходів.

Після отримання результатів лабораторного дослідження зразків відповідний головний державний санітарний лікар або головний державний інспектор ветеринарної медицини чи їх заступники приймають рішення щодо вжити таких заходів у разі: у разі неправильного маркування - видати постанову про виправлення етикетування або іншим чином виправлення неправильного маркування; у разі непридатності до споживання: якщо харчовий продукт залишається безпечним для споживання людиною або інший об'єкт санітарних заходів можна зробити придатним для використання у виробництві харчових продуктів або для іншого використання - видати постанову про його обробку, переробку або утилізацію (зміну призначеного використання); якщо харчовий продукт є небезпечним для споживання людиною, але безпечним для іншого використання - видати постанову про вилучення з обігу та заборону використання за призначенням.

Якщо лабораторне дослідження підтверджує, що об'єкт санітарних заходів є небезпечним для споживання людиною та для іншого використання, відповідний головний державний санітарний лікар, головний державний інспектор ветеринарної медицини чи їх заступники видають постанову про вилучення цього об'єкта з використання або обігу та зобов'язує власника цього об'єкта знищити цей об'єкт під наглядом відповідного інспектора.

Рішення відповідного головного державного санітарного лікаря або відповідного державного інспектора ветеринарної медицини щодо поводження з харчовими продуктами або іншими об'єктами санітарних заходів може бути оскаржено вищестоящій посадовій особі або до суду. Збитки, завдані оператору потужностей (об'єкта) у зв'язку з неправомірною заборонаю обігу об'єкта санітарних заходів, зупиненням або припиненням виробничого процесу або застосуванням до цієї особи інших адміністративно-

господарських санкцій, передбачених цією статтею, підлягають відшкодуванню в порядку, встановленому Господарським кодексом та іншими законами України.

Відповідно до ст. 46 Закону України від 24.12.1994 р. «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення» із змінами і доповненнями до суб'єктів господарювання та інших організацій, які порушили санітарне законодавство, застосовуються заходи відповідальності у формі штрафів:

1. за передачу замовникові або у виробництво і застосування конструкторської, технологічної та проектної документації, що не відповідає вимогам санітарних норм, - у розмірі 25 відсотків вартості розробки;

2. за реалізацію продукції, забороненої до випуску і реалізації органами державної санітарно-епідеміологічної служби, - у розмірі 100 відсотків вартості реалізованої продукції;

3. за випуск, реалізацію продукції, яка внаслідок порушення вимог стандартів, санітарних норм є небезпечною для життя і здоров'я людей, підприємство, підприємець, установа, організація сплачує штраф у розмірі 100 відсотків вартості випущеної або реалізованої продукції;

4. за реалізацію на території України імпортової продукції, яка не відповідає вимогам стандартів щодо безпеки для життя і здоров'я людей, санітарних норм, що діють в Україні, підприємство, підприємець, установа, організація сплачує штраф у розмірі 100 відсотків вартості реалізованої продукції;

5. за ухилення від пред'явлення посадовим особам державної санітарно-епідеміологічної служби продукції, яка підлягає контролю, підприємство, підприємець, установа, організація сплачує штраф у розмірі 25 відсотків вартості продукції, що випущена з моменту ухилення;

6. за порушення вимог щодо додержання тиші та обмежень певних видів діяльності, що супроводжуються шумом, встановлених частинами другою, третьою та четвертою ст. 24 цього Закону, підприємство, установа, організація, громадянин - суб'єкт господарської діяльності сплачує штраф у розмірі від п'ятдесяти до чотирьохсот п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. У разі, коли підприємство, установа, організація або громадянин - суб'єкт господарської діяльності не припинили порушення після застосування фінансової санкції, вони сплачують штраф у розмірі ста відсотків вартості реалізованої продукції, виконаних робіт, наданих послуг. Вартість зазначених у документації та продукції обчислюється за цінами їх реалізації.

7. за випуск, реалізацію продукції, яка внаслідок порушення вимог стандартів, санітарних норм є небезпечною для життя і здоров'я людей, - у розмірі 100 відсотків вартості випущеної або реалізованої продукції;

8. за реалізацію на території України імпортової продукції, яка не відповідає вимогам стандартів щодо безпеки для життя і здоров'я людей, санітарних норм, що діють в Україні, - у розмірі 100 відсотків вартості реалізованої продукції;

9. за ухилення від пред'явлення органам державної санітарно-епідеміологічної служби продукції, яка підлягає контролю, - у розмірі 25 відсотків вартості продукції, що випущена з моменту ухилення.

Суб'єкти господарювання, які порушили санітарне законодавство, що призвело до виникнення захворювань, отруєнь, радіаційних уражень, тривалої або тимчасової втрати працездатності, інвалідності чи смерті людей, зобов'язані відшкодувати збитки громадянам, підприємствам, установам і організаціям, а також компенсувати додаткові витрати органів, установ та закладів санітарно-епідеміологічної служби на проведення санітарних та протиепідемічних заходів і витрати лікувально-профілактичних закладів на подання медичної допомоги потерпілим. У разі відмови від добровільної компенсації витрат або відшкодування збитків спір розглядається у судовому порядку.

Аналогічним чином державний метрологічний нагляд здійснюється відповідно до Закону України від 11.02.1998 р. «Про метрологію та метрологічну діяльність» державний

ветеринарно-санітарний контроль - відповідно до Закону України «Про ветеринарну медицину» в редакції від 15.11.2001р. державний контроль за додержанням законодавства про карантин рослин - відповідно до Закону України від 03.04.2003 р «Про карантин рослин» в редакції. Органи, які здійснюють відповідний контроль і нагляд, наділені необхідними повноваженнями. Особливості здійснення ними контролю і нагляду, заходи відповідальності суб'єктів господарювання, підстави і порядок їх застосування, виконання та оскарження тощо встановлені зазначеними законами та іншим законодавством.

Особливого значення для державного забезпечення якості та безпеки харчових продуктів і продовольчої сировини має державний контроль у сфері захисту прав споживачів, який і здійснюється відповідно до Закону України «Про захист прав і споживачів» у редакції від 01.12.2005 р. Спеціально уповноваженими органами виконавчої влади у цій сфері є Держспоживстандарт України та його територіальні органи захисту прав споживачів. Вони здійснюють державний контроль за дотриманням зазначеного законодавства переважно у сфері торгівлі, громадського харчування і послуг, де найбільшою мірою реалізуються права споживачів. Щодо харчової промисловості, ці органи здійснюють державний контроль за дотриманням виробниками харчових продуктів вимог щодо забезпечення її безпечності та якості.

Органи захисту прав споживачів контролюють дотримання виробниками харчових продуктів перелічених та інших вимог Закону про захист прав споживачів. У разі виявлення порушень вони: забороняють випуск і реалізацію товарів за відсутності нормативних документів, що містять обов'язкові вимоги до них, і використання цих товарів може завдати шкоди життю, здоров'ю споживача, його майну чи навколишньому природному середовищу; - припиняють відвантаження і реалізацію товарів, що не відповідають вимогам нормативних документів, до усунення суб'єктами господарювання виявлених недоліків; застосовують штрафні та інші санкції, встановлені Законом.

Відповідно до ст. 23 Закону «Про захист прав споживачів» і положення «Про накладення штрафів за порушення законодавства про захист прав споживачів» затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17.08. 2002 р. №1177 до суб'єктів господарської діяльності накладається стягнення у вигляді штрафу за:

виготовлення, реалізацію товару, виконання работ, надання послуги, що не відповідає вимогам нормативних документів, - у розмірі 50 відсотків вартості виготовленої або одержаної для реалізації партії товари виконаної роботи, наданої послуги, але це менше десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а у разі, якщо законодавством суб'єкт господарської діяльності звільнений від ведення обов'язкового обліку доходів і витрат, - у розмірі десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

реалізацію товару, виконання роботи, надання послуги, що підлягає обов'язковій сертифікації, але не має сертифіката відповідності (свідоцтва про визнання іноземного сертифіката), - у розмірі 50 відсотків вартості одержаної для реалізації партії товару, виконаної роботи, наданої послуги, але не менше десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а у разі якщо законодавством суб'єкт господарської діяльності звільнений від ведення обов'язкового обліку доходів і витрат, - у розмірі десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

виготовлення, реалізацію товару, виконання роботи, надання послуги, що не відповідає вимогам нормативних документів стосовно безпеки для життя, здоров'я та майна споживачів і навколишнього природного середовища, - у розмірі 300 відсотків вартості виготовленої або одержаної для реалізації партії товару; виконаної роботи, наданої послуги, але не менше двадцяти п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а у разі якщо законодавством суб'єкт господарської діяльності звільнений від ведення обов'язкового обліку доходів і витрат, - у розмірі п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

реалізацію товару, виконання роботи, надання послуги, заборонених для виготовлення та реалізації (виконання, надання) відповідним державним органом, у розмірі 50 відсотків вартості одержаної для реалізації партії товару, виконаної роботи, наданої послуги, але не менше ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а у разі якщо законодавством суб'єкт господарської діяльності звільнений від ведення обов'язкового обліку доходів і витрат, - у розмірі ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

реалізацію небезпечного товару (отрути, отрутохімікату, вибухо-вогнебезпечної речовини тощо) без належного попереджувального маркування, а також без інформації про правила і умови безпечного його використання у розмірі 100 відсотків вартості одержаної для реалізації партії товару, але не менше двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а у разі якщо законодавством суб'єкт господарської діяльності звільнений від ведення обов'язкового обліку доходів і витрат, - у розмірі двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

відсутність необхідної, доступної, достовірної та своєчасної інформації про товар, роботу, послугу - у розмірі 30 відсотків вартості одержаної для реалізації партії товару, виконаної роботи, наданої послуги, але не менше п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а у разі якщо законодавством суб'єкт господарської діяльності звільнений від ведення обов'язкового обліку доходів і витрат. - у розмірі п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

створення перешкод службовій особі спеціально уповноваженого органу виконавчої влади у сфері захисту прав споживачів у проведенні перевірки якості товарів, виконуваних (виконаних) робіт, надаваних (наданих) послуг, а також правил торговельного та інших видів обслуговування - у розмірі від 1 до 10 відсотків вартості реалізованих товарів, виконаних робіт; наданих послуг за минулий календарний місяць, але не менше десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, а у разі якщо законодавством суб'єкт господарської діяльності звільнений від ведення обов'язкового обліку доходів і витрат, - у розмірі десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

реалізацію товару, термін придатності якого минув, - у розмірі 200 відсотків вартості залишку одержаної для реалізації партії товару, але не менше п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Накладати на суб'єктів господарювання такі штрафи, мають право Голова Держстандарту його заступники, начальники територіальних органів Держстандарту та їх заступники Рішення про накладення штрафу приймається на підставі відповідних актів перевірки суб'єкта господарської діяльності та інших матеріалів, пов'язаних з цією перевіркою, за наявності зазначених порушень цього і оформляється постановою за формою, що встановлюється Держстандартом.

Питання про накладення штрафу розглядається за участю представника суб'єкта господарської діяльності. У разі його відсутності справу може бути розглянуто лише у випадку, коли незважаючи на своєчасне повідомлення суб'єкта господарської діяльності про місце і час розгляду справи від нього не надійшло клопотання про відкладення розгляду справи.

Постанова про накладення штрафу обов'язкова для виконання суб'єктом господарської діяльності у 15-денний термін після її отримання. У разі невиконання-завзначеної постанови сума штрафу стягується в установленому законодавством порядку. Не підлягає виконанню постанова про накладення штрафу, якщо її не було звернуто до виконання протягом одного року з дня прийняття.

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ**Н А К А З**

03.05.2006 N 256

Зареєстровано в Міністерстві
юстиції України
17 липня 2006 р.
за N 845/12719

Про затвердження Державних гігієнічних нормативів**137 90****"Допустимі рівні вмісту радіонуклідів Cs та Sr у продуктах харчування та питній воді"**

*{ Із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства
охорони здоров'я
N 240 (з0590-08) від 08.05.2008 }*

Відповідно до Закону України "Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення" (4004-12) **Н А К А З У Ю:**

1. Затвердити Державні гігієнічні нормативи "Допустимі рівні
137 90
вмісту радіонуклідів Cs та Sr у продуктах харчування та
питній воді" (додаються).

2. Заступникам головного державного санітарного лікаря України, головному державному санітарному лікарю Автономної Республіки Крим, головним державним санітарним лікарям областей, міст Києва та Севастополя, на водному, залізничному, повітряному транспорті, Міністерства оборони України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Адміністрації Держприкордонслужби України, Державного департаменту України з питань виконання покарань, Державного управління справами, об'єктів з особливим режимом роботи:

2.1. Узяти затвержені цим наказом Державні гігієнічні
137 90
нормативи "Допустимі рівні вмісту радіонуклідів Cs та Sr у
продуктах харчування та питній воді" до керівництва та
використання під час здійснення державного
санітарно-епідеміологічного нагляду.

2.2. Довести до відома підвідомчих установ та закладів державної санітарно-епідеміологічної служби, місцевих державних адміністрацій, міністерств та відомств для застосування та використання у практичній діяльності Державні гігієнічні нормативи

137 90

"Допустимі рівні вмісту радіонуклідів Cs та Sr у продуктах харчування та питній воді".

3. Заступнику начальника відділу радіаційної безпеки та медичних проблем аварії на ЧАЕС, заступнику головного державного

санітарного лікаря України Бурлак Г.Ф. забезпечити подання цього наказу в п'ятиденний термін на державну реєстрацію до Міністерства юстиції України.

Контроль за виконанням наказу залишаю за собою.

Перший заступник Міністра,
головний державний
санітарний лікар України

С.П.Бережнов

ПОГОДЖЕНО:

Голова Державного комітету
України з питань регуляторної
політики та підприємництва

А.В.Дашкевич

Голова Державного комітету
України з питань технічного
регулювання та споживчої політики

О.Висоцький

Міністр аграрної політики
України

О.П.Баранівський

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ МОЗ України
03.05.2006 N 256

Зареєстровано в Міністерстві
юстиції України
17 липня 2006 р.
за N 845/12719

ДЕРЖАВНІ ГІГІЄНІЧНІ НОРМАТИВИ

137 90

"Допустимі рівні вмісту радіонуклідів Cs і Sr у продуктах харчування та питній воді"

1. Загальні положення

1.1. Державні гігієнічні нормативи "Допустимі рівні вмісту
137 90
радіонуклідів Cs та Sr у продуктах харчування та питній воді"
(далі - Нормативи) встановлені, виходячи з того, що вміст
137 90
радіонуклідів Cs та Sr у продуктах харчування та питній воді
повинен забезпечити неперевищення прийнятої границі річної
ефективної дози внутрішнього опромінення 1 мЗв. При цьому
опромінення за рахунок надходження інших техногенних та природних
радіонуклідів не враховується.

1.2. Нормативи запроваджуються з метою подальшого зниження
доз внутрішнього опромінення населення України шляхом обмеження
надходження радіонуклідів з продуктами харчування та стимуляції
створення і дотримання виробниками необхідних умов для одержання

чистої продукції на радіоактивно забруднених територіях.

137

1.3. Нормативи встановлюють гігієнічні нормативи вмісту Cs
90

та Sr у продуктах харчування та питній воді, а також вимоги з дотримання вказаних допустимих рівнів під час виготовлення, імпорту, експорту та обігу харчових продуктів.

1.4. Нормативи обов'язкові для фізичних та юридичних осіб, діяльність яких пов'язана з виготовленням, імпортом, експортом та обігом харчових продуктів, наданням послуг у сфері роздрібної торгівлі харчовими продуктами, у сфері гуртової торгівлі та ресторанного господарства, громадського харчування.

1.5. Контроль за дотриманням Нормативів покладається на заклади державної санітарно-епідеміологічної служби МОЗ України.

1.6. Вимоги Нормативів повинні виконуватися під час розробки нормативних та технічних документів, що регламентують виготовлення, імпорт, експорт та обіг продуктів харчування.

1.7. У документі терміни вживаються в такому значенні:

абсолютна похибка (вимірювання) - різниця між результатом вимірювання та умовно істинним значенням вимірюваної величини (ДСТУ 2681-94, пункт 5.2);

абсолютна похибка засобу вимірювання - різниця між показом засобу вимірювання та істинним значенням вимірюваної величини за відсутності методичних похибок і похибок від взаємодії засобів вимірювань з об'єктом вимірювання (ДСТУ 2681-94, пункт 7.17);

активність радіонукліда (A) у джерелі (зразку) - відношення кількості dN спонтанних ядерних переходів з певного ядерно-енергетичного стану радіонукліду в джерелі (зразку), що відбувається за певний інтервал часу dt , до цього інтервалу, $A = dN/dt$ (ГОСТ 15484-81, пункт 115);

аліментарний шлях надходження (радіонуклідів) - надходження радіонуклідів до організму людини з продуктами харчування та питною водою під час їх споживання (у Нормативах);

відносна похибка (вимірювання) - відношення абсолютної похибки вимірювання до умовно істинного значення вимірюваної величини (ДСТУ 2681-94, пункт 5.3);

відносна похибка засобу вимірювання - відношення абсолютної похибки засобу вимірювання до істинного значення вимірюваної величини (ДСТУ 2681-94, пункт 7.18);

випромінювання іонізуюче (ВІ) - випромінювання, взаємодія якого з середовищем приводить до утворення іонів різних знаків (ГОСТ 15484-81, пункт 1);

границя допустимої похибки (засобу вимірювання) - найбільше значення, без урахування знаку, похибки засобу вимірювальної техніки (засобу вимірювання), за яким цей засіб ще може бути визнаний придатним до застосування (ДСТУ 2681-94, пункт 7.22);

доза ефективна (E) - сума добогів еквівалентних доз H в

T

окремих органах і тканинах на відповідні тканинні зважуючі фактори w .

T

$$E = \sum_{T} H \times w_T$$

Використання поняття ефективної дози допускається при значеннях еквівалентних доз, нижчих за поріг виникнення детермінованих ефектів;

допустимий рівень (далі - ДР) - похідний норматив для надходження радіонуклідів до організму людини за календарний рік, усереднених за рік потужності еквівалентної дози, концентрації радіонуклідів у повітрі, питній воді та раціоні, щільності потоку частинок та ін., розрахований для референтних умов опромінення із значень лімітів доз;

засіб вимірювальної техніки (далі - ЗВТ) - технічний засіб, який застосовується під час вимірювань і має нормовані метрологічні характеристики (ДСТУ 2681-94, пункт 6.10);

контроль дозиметричний (радіаційно-дозиметричний) - система вимірювань та розрахунків, які спрямовані на оцінку доз опромінення окремих осіб або груп людей, а також радіаційного стану виробничого та навколишнього середовищ;

коефіцієнт концентрування - відношення питомої активності лічильного зразка, отриманого в результаті підготовки проби, до питомої активності самої проби;

лічильний зразок - визначена кількість речовини, яка отримана з проби згідно з установленою методикою, і призначена для вимірювань її радіаційних параметрів за допомогою даних засобів вимірювальної техніки (ЗВТ) відповідно до встановленої методики виконання вимірювань;

мінімально вимірювана активність (питома) (далі - МВА) - мінімальна питома активність радіонукліда, що може бути виміряна даним приладом у лічильному зразку за визначений час з похибкою не вище заданої та довірчою імовірністю 0,95 (у Нормативах);

непоправлений результат вимірювання - результат вимірювання, у якому систематичні похибки не вилучені (ДСТУ 2681-94, пункт 5.18);

підготовка проби - переведення проби в стан, потрібний для її подальшого використання (ГОСТ 15895-77, пункт 25);

питома активність радіонукліда - відношення активності (ГОСТ 15484-81, пункт 116);

поправлений результат - результат вимірювання, отриманий після введення поправки і (чи) врахування коригувального коефіцієнта (ДСТУ 2681-94, пункт 5.19);

проба - кількість непоштучної продукції, відібрана з контрольованої сукупності для прийняття рішення (ДСТУ 3514-97, пункт 4.16);

продукти дитячого харчування (у Нормативах) - спеціальні харчові продукти, що відповідають фізіологічним особливостям дитячого організму різного віку. Ці продукти використовуються як прикорм для дітей першого року життя, а також для дітей віком від 1 до 3 років. Такі продукти повинні мати спеціальну упаковку чи маркування;

продовольча сировина - продукція рослинного, тваринного, мінерального, синтетичного чи біотехнологічного походження, що використовується для виробництва харчових продуктів;

радіонукліди - радіоактивні атоми з певним числом протонів і нейтронів у ядрі, що характеризуються масовим числом і атомним номером. Радіонукліди з однаковим числом протонів одного й того

самого хімічного елемента називаються його радіоактивними ізотопами;

регламент радіаційно-гігієнічний - затверджені правила, умови, критерії для прийняття рішення (у т.ч. у формі числових значень нормативів, контрольних рівнів тощо), а також методи та способи вимірювань та розрахунку доз опромінення;

результат вимірювання - це значення фізичної величини, знайдене шляхом її вимірювання (ДСТУ 2681-94).

Примітки:

- термін рівнозначно відноситься до показу, непоправленого чи поправленого результату, а також середнього з декількох вимірювань;

- результати вимірювань можуть використовуватись за умови, якщо відомі відповідні характеристики похибок вимірювань;

референтний вік - один з шести фіксованих віків, що використовуються в системі нормування опромінення;

шкала референтного віку:

Референтний вік	Вік, використаний при моделюванні метаболічних процесів	Вік, використаний при розрахованих дозах до вікової когорти	Припустиме застосування
3 місяці	100 діб	до 12 місяців	
1 рік	1 рік	старше 1 року, до 2 років	
5 років	5 років	старше 2 років, до 7 років	
10 років	10 років	старше 7 років, до 12 років	
15 років	15 років	старше 12 років, до 17 років	
"дорослий"	25 років - для остеотропних радіонуклідів; 20 років - для інших радіонуклідів	старше 18 років	

референтне значення (величини, параметра тощо) - числовий параметр, який використовується для узагальнення різноманітності, пов'язаної як з людиною, так і з навколишнім середовищем і умовами опромінення (індивідуальні особливості, професійна, вікова та статева структура популяції, умови проживання і діяльності);

референтний об'єм питної води, що споживається протягом одного року, - об'єм питної води, що відповідає референтному віку:

Референтний вік	3 місяці	1 рік	5 років	10 років	15 років	"дорослий"

Об'єм річного споживання питної води, л	220	260	370	500	650	800
---	-----	-----	-----	-----	-----	-----

харчовий продукт (їжа) - будь-яка речовина або продукт (сирий, включаючи сільськогосподарську продукцію, необроблений, напівоброблений або оброблений), призначений для споживання людиною. Харчовий продукт включає напій, жувальну гумку та будь-яку іншу речовину, включаючи воду, які навмисно включені до харчового продукту під час виробництва, підготовки або обробки.

1.8. При здійсненні контролю за дотриманням Нормативів застосовуються:

1.8.1. Закон України "Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення" (4004-12).

1.8.2. Закон України "Про захист людини від впливу іонізуючого випромінювання" (15/98-ВР).

1.8.3. Закон України "Про метрологію та метрологічну діяльність" (113/98-ВР).

1.8.4. Закон України "Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи" (796-12).

1.8.5. Закон України "Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи" (791а-12).

1.8.6. Закон України "Про безпечність та якість харчових продуктів" (771/97-ВР).

1.8.7. Постанова Кабінету Міністрів України від 22.06.99 N 1109 (1109-99-п) "Про затвердження Положення про державний санітарно-епідеміологічний нагляд в Україні" (із змінами).

1.8.8. Постанова Кабінету Міністрів України від 14.04.2000 N 656 (656-2000-п) "Про затвердження наборів продуктів харчування, наборів непродовольчих товарів та наборів послуг для основних соціальних і демографічних груп населення" (із змінами).

1.8.9. Постанова Кабінету Міністрів України від 15.10.2002 N 1544 (1544-2002-п) "Про затвердження переліку робіт і послуг у сфері забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення, які виконуються і надаються за плату" (із змінами).

1.8.10. Постанова Кабінету Міністрів України від 19.08.2002 N 1218 (1218-2002-п) "Про затвердження Положення про державну санітарно-епідеміологічну службу України"(із змінами).

1.8.11. Постанова головного державного санітарного лікаря України від 01.12.97 N 62 (v0062282-97) "Про введення в дію Державних гігієнічних нормативів "Норми радіаційної безпеки України (НРБУ-97)".

1.8.12. Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 09.10.2000 N 247 (z0004-01) "Про затвердження Тимчасового порядку проведення державної санітарно-гігієнічної експертизи", зареєстрований у Міністерстві юстиції України 10.01.2001 за N 4/5195 (із змінами).

1.8.13. Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 19.11.2002 N 420 (z0960-02) "Про затвердження Положення про державну санітарно-епідеміологічну службу Міністерства охорони здоров'я України", зареєстрований у Міністерстві юстиції України 06.12.2002 за N 960/7248.

1.8.14. Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 02.07.2004 N 329 (у0329282-04) "Про затвердження Методичних рекомендацій "Періодичність контролю продовольчої сировини та харчових продуктів за показниками безпеки".

1.8.15. Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 02.02.2005 N 54 (z0552-05) "Про затвердження державних санітарних правил "Основні санітарні правила забезпечення радіаційної безпеки України", зареєстрований у Міністерстві юстиції України 20.05.2005 за N 552/10832.

1.8.16. ДСТУ 2681-94 Метрологія. Терміни та визначення.

1.8.17. ДСТУ 2708-99 Метрологія. Повірка засобів вимірювальної техніки. Організація та порядок проведення.

1.8.18. ДСТУ 3021-95 Випробування і контроль якості продукції. Терміни та визначення.

1.8.19. ДСТУ 3215-95 Метрологічна атестація засобів вимірювальної техніки. Організація та порядок проведення.

1.8.20. ДСТУ 3240-95 Вимірювання іонізуючих випромінювань. Метрологічне забезпечення.

1.8.21. ДСТУ 3514-97 Статистичні методи контролю та регулювання. Терміни та визначення.

1.8.22. ДСТУ 3743-98 Державна повірочна схема для засобів вимірювань активності, питомої активності та об'ємної активності радіонуклідів.

1.8.23. "ГОСТ 8.010-99 Методики выполнения измерений. Основные положения".

1.8.24. "ГОСТ 8.207-76 Прямые измерения с многократными наблюдениями. Методы обработки результатов".

1.8.25. "ГОСТ 8.395-80 Нормальные условия измерения при поверке".

1.8.26. "ГОСТ 12997-84 Изделия государственной системы промышленных приборов и средств автоматизации (с изменениями и дополнениями)".

1.8.27. "ГОСТ 15484-81 Излучения ионизирующие и их измерение. Термины и определения".

1.8.28. "ГОСТ 15895-77 Статистические методы управления качеством продукции. Термины и определения".

1.8.29. "ГОСТ 18321-73 Статистический контроль качества. Методы случайного отбора выборок штучной продукции".

1.8.30. "ГОСТ ИСО 5725-1-2003 Точность (правильность и прецизионность) методов и результатов измерений. Часть 1. Основные положения и определения".

1.8.31. "ГОСТ ИСО 5725-2-2003 Точность (правильность и прецизионность) методов и результатов измерений. Часть 2. Основной метод определения повторяемости и воспроизводимости стандартного метода измерений".

1.8.32. "ГОСТ ИСО 5725-3-2003 Точность (правильность и прецизионность) методов и результатов измерений. Часть 3. Промежуточные показатели прецизионности стандартного метода измерений".

1.8.33. "ГОСТ ИСО 5725-4-2003 Точность (правильность и прецизионность) методов и результатов измерений. Часть 4. Основные методы определения правильности стандартного метода измерений".

1.8.34. "ГОСТ ИСО 5725-5-2003 Точность (правильность и прецизионность) методов и результатов измерений. Часть 5. Альтернативные методы определения прецизионности стандартного метода измерений".

1.8.35. "ГОСТ ИСО 5725-6-2003 Точность (правильность и прецизионность) методов и результатов измерений. Часть 6. Использование значений точности на практике".

1.8.36. ДСТУ ISO/IEC 17025-2001 Загальні вимоги до компетентності випробувальних та калібрувальних лабораторій (ISO/IEC 17025:1999, IDT).

1.8.37. "МИ 1317-86 Методические указания государственная система обеспечения единства измерений. Результаты и характеристики погрешности измерений. Формы представления. Способы использования при испытаниях образцов продукции и контроле их параметров".

1.8.38. "МИ 1552-86 Методические указания государственная система обеспечения единства измерений. Измерения прямые однократные. Оценивание погрешностей результатов измерений".

2. Вимоги до виконання та оцінки результатів вимірювань

2.1. ЗВТ, що використовуються для вимірювання питомих ^{137}Cs та ^{90}Sr

активностей радіонуклідів ^{137}Cs та ^{90}Sr у харчових продуктах та питній воді, щодо забезпечення радіаційного контролю (далі - РК) на предмет відповідності умовам Нормативів, повинні задовольняти наступні вимоги:

- прилади, що використовуються, повинні бути занесені до Державного реєстру ЗВТ України або конкретний зразок приладу повинен мати свідоцтво про Державну метрологічну атестацію, видане Держспоживстандартом України;

- границі допустимих відносних похибок ЗВТ при вимірюваннях питомих активностей радіонуклідів ^{137}Cs та ^{90}Sr у лічильних зразках харчових продуктів та питній воді не повинні перевищувати 40%;

- прилади повинні мати діюче свідоцтво про перевірку;
- МВА радіонукліда в пробі повинна співвідноситися з ДР для продукту, що піддається РК або досліджується, як

$$MVA \leq k \times k \times DR, \quad (1)$$

к д

де
к - коефіцієнт концентрування;
к

к - коефіцієнт, що розраховується для заданої достовірності д контролю, яка характеризується довірчою імовірністю р; при $p = 0,95$, коефіцієнт $k = 0,66$.

д

2.2. Для проведення вимірювань питомих активностей ^{137}Cs та ^{90}Sr

радіонуклідів ^{137}Cs та ^{90}Sr у харчових продуктах та питній воді допускаються метрологічно атестовані методики виконання вимірювань (далі - МВВ), що відповідають вимогам забезпечення єдності вимірювань, чинних в Україні ДСТ, і забезпечують достовірність контролю питомих активностей, що характеризується довірчою

імовірністю не нижче 0,95.

2.3. Нормативи радіаційної безпеки харчових продуктів

$^{137}_{90}\text{Cs}$ та ^{90}Sr

встановлені для $^{137}_{90}\text{Cs}$ та ^{90}Sr - радіонуклідів техногенного походження, що формують (визначають) дозу внутрішнього опромінення для аліментарного шляху надходження. Внесок у дозу опромінення від

$^{137}_{90}\text{Cs}$ та ^{90}Sr

надходження $^{137}_{90}\text{Cs}$ та ^{90}Sr з основними харчовими продуктами не повинен перевищувати 1 мЗв/рік.

2.4. Розрахунки ефективної дози опромінення для населення України виконуються з урахуванням вікової структури популяції.

2.5. Для розрахунків використано складові раціону та рівні споживання харчових продуктів відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 14.04.2000 N 656 (656-2000-п) "Про затвердження наборів продуктів харчування, наборів непродовольчих товарів та наборів послуг для основних соціальних і демографічних груп населення" (із змінами) з урахуванням фактичного середньостатистичного раціону жителів України за даними Держкомстату України та референтні значення рівнів споживання води.

137

2.6. Розрахунки допустимих рівнів умісту радіонуклідів $^{137}_{90}\text{Cs}$

та ^{90}Sr для кожного з харчових продуктів виконані з урахуванням:

- відносної ролі продукту в постачанні певного радіонукліда в організм на підставі статистичного аналізу даних про вміст радіонуклідів у харчових продуктах у різних місцевостях;
- частки даного харчового продукту в раціоні.

2.7. Для визначення відповідності харчових продуктів критеріям радіаційної безпеки використовується показник відповідності, значення якого розраховується за результатами

$^{137}_{90}\text{Cs}$ та ^{90}Sr

вимірювань питомих активностей $^{137}_{90}\text{Cs}$ та ^{90}Sr :

$$B = \frac{A_{\text{Cs}}}{\text{ДР}_{\text{Cs}}} + \frac{A_{\text{Sr}}}{\text{ДР}_{\text{Sr}}}, \quad (2)$$

де

B - показник відповідності;

137

A_{Cs} , A_{Sr} - результати вимірювань питомих активностей $^{137}_{90}\text{Cs}$ та ^{90}Sr

відповідно в пробі харчового продукту;

$^{137}_{90}\text{Cs}$ та ^{90}Sr

ДР_{Cs} та ДР_{Sr} - нормативи вмісту радіонуклідів $^{137}_{90}\text{Cs}$ та ^{90}Sr відповідно в харчових продуктах і питній воді

(пункт 3 Нормативів).

У разі, якщо отримані значення питомих активностей лічильних зразків менші МВА ЗВТ, узятих для границь відносної похибки вимірювання 40% та довірчої імовірності 0,95, необхідно прийняти їх такими, що дорівнюють:

$$\frac{A}{C_s} = 1,2 \frac{MVA}{k} ; \quad (3)$$

$$\frac{A}{Sr} = 1,2 \frac{MVA}{k} ,$$

137

де k_{Cs} та k_{Sr} - коефіцієнти концентрування для Cs та Sr відповідно.

2.8. Значення абсолютної похибки визначення показника В розраховується за такою формулою:

$$\Delta B = k_p V \left[\left(\frac{\Delta A_{Cs}}{A_{Cs}} \right)^2 + \left(\frac{\Delta A_{Sr}}{A_{Sr}} \right)^2 \right]^{1/2}, \quad (4)$$

де дельта В - абсолютна похибка визначення показника відповідності;

k_p - коефіцієнт, що залежить від прийнятої довірчої імовірності та закону розподілу випадкових величин A_{Cs} , A_{Sr} (для

довірчої імовірності 0,95 та невідомого закону розподілу $k_p = 1,1$);

ΔA_{Cs} , ΔA_{Sr} - абсолютні похибки вимірювань питомих активностей Cs та Sr .

137 90
активностей Cs та Sr .

Величини дельта A_{Cs} , дельта A_{Sr} визначаються для конкретних зразків ЗВТ, МВВ та умов виконання вимірювань (активності проби, часу вимірювання та ін.).

2.9. Оцінка харчового продукту на предмет його придатності до використання за призначенням проводиться шляхом перевірки виконання умови:

$$B + 0,6 \text{ дельта } B \leq 1,0, \quad (5)$$

де 0,6 - коефіцієнт, розрахований для достовірності контролю, що характеризується довірчою імовірністю 0,95.

137 90

2.10. При вимірюваннях питомих активностей Cs та Sr значення МВА та коефіцієнтів концентрування проби повинні бути такими, що не впливають на перевірку співвідношення (5) з урахуванням (2), (3).

2.11. Харчовий продукт вважається придатним до використання за призначенням, якщо виконується умова (5) пункту 2.9.

2.12. Якщо в результаті виконання РК зразка харчового продукту умова (5) не виконується, то для остаточного прийняття рішення щодо використання даного продукту рекомендується:

- перевірити вплив значень коефіцієнтів концентрування по

137 90
 Cs та Sr на значення МВА та величину коефіцієнта відповідності. За необхідності провести повторну підготовку проби з метою збільшення значень k_{Cs} та k_{Sr} ;

k_{Cs} k_{Sr}

- провести повторні вимірювання питомих активностей A_{Cs} , A_{Sr} зразка із збільшенням часу вимірювання і маси проби;

- змінити метод виконання контролю, а в разі потреби виконати вимірювання із застосуванням термічного чи радіохімічного концентрування проби та ін.

В окремих випадках рекомендується зробити повторний відбір проб даного харчового продукту та його контроль.

2.13. Визнання харчового продукту таким, що непридатний до використання за призначенням, можливе лише при невиконанні умови (5) пункту 2.9 при обов'язковому виконанні умов пунктів 2.1, 2.2, 2.10.

2.14. Результати радіаційного контролю (досліджень, випробувань) оформлюються протоколом відповідно до вимог ДСТУ ISO/IEC 17025-2001, пункт 5.10. Рекомендована форма протоколу та приклад його оформлення надані в додатку.

2.15. Харчові продукти, якість яких не відповідає встановленим нормативам, вилучаються з обігу. Обґрунтування можливих способів використання чи утилізації або знищення харчових продуктів, визнаних непридатними для харчових цілей, проводиться їх власником за узгодженням з територіальними закладами державної санітарно-епідеміологічної служби МОЗ України.

137 90

3. Допустимі рівні вмісту радіонуклідів Cs та Sr у харчових продуктах та питній воді

3.1. Значення допустимих рівнів питомих активностей

137 90

радіонуклідів Cs та Sr у продуктах харчування та питній воді:

N з/п	Найменування продукту	ДР , ДР ,	
		Cs	Sr
		Бк/кг	Бк/кг
1	Зерно, борошно-круп'яні та хлібобулочні вироби		
1.1.	Зерно продовольче, у т.ч. пшениця, жито, овес, ячмінь, просо, гречка, рис, кукурудза, сорго та інших зернових культур	50	20
1.2.	Зерно бобових сушене, у т.ч. горох, квасоля, сочевиця, боби та інше	50	30
1.3.	Борошно, борошняні хлібопекарські суміші, крупа, крохмаль, зерно плющене чи перероблене в пластівці; макаронні вироби, круп'яні вироби, толокно; напівфабрикати зернові; готові продукти, виготовлені із зерна, зернових культур, у т.ч. сухі сніданки, мюслі, продукти, одержані шляхом здуття чи обсмажування зернових та інше	30	10
1.4.	Соєві боби сушені, продукти переробки сої, у т.ч. соєвий білок, борошно, готові вироби та інше	50	30
1.5.	Хліб та хлібобулочні вироби, у т.ч. з добавками; продукти борошняні, у т.ч. борошняні кондитерські вироби, напівфабрикати з тіста	20	5
2	Молоко та молочні продукти		
2.1.	Сире товарне молоко для промислової переробки (крім продуктів дитячого харчування), молоко рідке та вершки, сироватка молочна; продукти кисломолочні, у т.ч. сири свіжі, йогурти, йогуртні продукти, десерти кисломолочні свіжі, напої кисломолочні та інші; продукти, вироблені на основі молока та вершків, у т.ч. з додаванням немолочних компонентів (морозиво, виготовлене на основі молока чи вершків, торти з морозива, напої молочні, десерти молочні та інше)	100	20
2.2.	Масло вершкове (у т.ч. масло коров'яче, спреди, молочний жир та інше); бутербродні пасти на основі масла вершкового	200	40
2.3.	Сири сичужні тверді, сири розсольні	200	100

	сири плавлені, сири голубі			
	2.4. Молоко та вершки концентровані або згущені, молоко та вершки згущені з наповнювачами	300	60	
	2.5. Продукти молочні сухі, у т.ч. молоко, вершки, казеїн та інші; сухі молочні суміші, концентрати харчові на основі молока	500	100	
	2.6. Сире товарне молоко для промислової переробки (для продуктів дитячого харчування)	40	5	
3	М'ясо та м'ясопродукти			
	3.1. М'ясо забійних тварин, птиці (свіже, охолоджене, заморожене) без кісток для промислової переробки, м'ясо, харчові субпродукти (у т.ч. кишки-сирець, кров харчова) забійних тварин та свійської птиці свіжі, заморожені, різних способів обробки; продукти їх переробки, у т.ч. напівфабрикати, готові продукти, ковбаси, консерви м'ясні та м'ясо-рослинні	200	20	
	3.2. М'ясо диких тварин та птиці	400	40	
	3.3. Жир забійних тварин (у т.ч. шпик) та свійської птиці, продукти його переробки	100	30	
	3.4. М'ясо забійних тварин, свійської птиці сушене та продукти його переробки	400	40	
	3.5. Кістки тварин та птиці всіх видів	50	200	
	3.6. Желатин	150	50	
4	Риба, нерибні об'єкти промислу та продукти їх переробки			
	4.1. Риба свіжа та морожена, різних способів обробки; риб'ячий жир, ікра (у т.ч. штучна), молочко та інші рибні продукти; продукти переробки, у т.ч. рибні напівфабрикати, готові продукти з риби (масло рибне, масло ікорне, рибні пасти та інші), рибні пресерви та консерви	150	35	
	4.2. Нерибні об'єкти промислу (ракоподібні, молюски та інші водяні безхребетні, м'ясо земноводних, плазунів та морських ссавців) свіжі та морожені, різних способів обробки; продукти їх переробки, у т.ч. напівфабрикати, готові продукти, консерви; жир морських ссавців	150	35	

4.3.	Сушені або в'ялені риба та нерибні об'єкти промислу (ракоподібні, молюски та інші водяні безхребетні, м'ясо земноводних, плазунів та морських ссавців)	300	70
4.4.	Водорості, морські трави та продукти їх переробки	200	70
4.5.	Водорості та морські трави сушені	600	200
5	Яйця птиці та продукти їх переробки		
5.1.	Яйця птиці та рідкі яєчні продукти; напівфабрикати та готові вироби з яєць птиці	100	30
5.2.	Сушені продукти переробки яєць птиці, у т.ч. яєчний порошок, сушені білок, жовток; сухі суміші, вироблені на основі яєць птиці	400	100
6	Овочі та продукти їх переробки		
6.1.	Картопля свіжа та продукти переробки картоплі, у т.ч. картопля консервована, картопля заморожена; кулінарні картопляні вироби, напівфабрикати з картоплі та інше	60	20
6.2.	Свіжі овочі (листові, у т.ч. столова зелень, плодові, баштанні, коренеплоди), бобові, кукурудза цукрова, гриби (культивовані); продукти переробки овочів, у т.ч. напівфабрикати, готові продукти, соки, консерви та інше	40	20
6.3.	Овочеві концентрати (у т.ч. томатна паста, томатні соуси, кетчупи, тощо)	120	50
6.4.	Сушені овочі (у т.ч. картопля), гриби (культивовані) та овочеві суміші; продукти переробки сушених овочів	240	80
7	Фрукти та ягоди		
7.1.	Фрукти та ягоди свіжі, заморожені, консервовані; соки фруктові та ягідні	70	10
7.2.	Продукти переробки фруктів та ягід (варення, пасти, джеми, повидло, желе та інші)	140	20
7.3.	Сухі фрукти та ягоди, у т.ч. продукти сублімаційної сушки, сухі суміші на фруктовій та ягідній основі	280	40

7.4.	Горіхи та продукти їх переробки	70	10
7.5.	Суміші соків фруктових-ягідних з овочевими	50	15
8	Цукор, кондитерські вироби (карамель, ірис, пастила, мармелад тощо), желеві вироби, шоколад та вироби з нього; гумка жувальна	50	30
9	Гриби та ягоди дикорослі свіжі, заморожені, консервовані	500	50
10	Гриби та ягоди дикорослі сушені	2500	250
11	Насіння олійних культур (соняшнику, кунжуту, арахісу, маку та інших, за винятком сої); продукти їх переробки, за винятком рослинних жирів та олій	70	10
12	Жири та олії рослинні, продукти, вироблені на їх основі, у т. ч. маргарини, кулінарні жири, кондитерські жири, креми та інші	100	30
13	Чай байховий, пресований, ароматизований, з рослинними домішками; кава зелена, смажена (у зернах, мелена, розчинна); какао-боби, какао терте, какао-порошок; сухі розчинні напої на основі чаю, какао, кави та замінників кави (обсмажений солод, цикорій та інше)	200	50
14	Вода питна (з підземних джерел питного водопостачання вода нормується і за вмістом природних радіонуклідів)	2	2
15	Напої		
15.1.	Мінеральна вода (з підземних джерел питного водопостачання вода нормується і за вмістом природних радіонуклідів)	10	5
15.2.	Безалкогольні та слабоалкогольні напої, у т.ч. на основі рослинної сировини; пиво, квас, морозиво соковмісне; концентрати напоїв, які не включені до інших розділів	20	20
15.3.	Алкогільні напої (за винятком пива)	50	30
16	Лікарські рослини сушені (не розповсюджується на рослинну лікарську сировину (субстанцію), що використовується для виготовлення лікарських засобів); фіточаї, мате (парагвайський чай), каркаде (суданська	200	100

	троянда) та інші			
17	Тютюн та тютюнові вироби	120	50	
18	Біологічно активні добавки (БАД) усіх видів; екстракти та загущувачі харчові рослинного походження (речовини з вмістом пектину, пектинати та пектати; агар-агар та інші клеї та загусники рослинного походження)	200	50	
19	Прянощі; спеції та їх суміші; приправи, у т.ч. соуси (соевий соус, грибний та інші), за винятком томатних соусів, гірчиця (готова, гірчичний порошок), салатні заправки, майонез та інше	120	50	
20	Харчові добавки та їх суміші (барвники натуральні та штучні, стабілізатори, емульгатори, ароматизатори, наповнювачі та інші); оцет; сода харчова; дріжджі; харчові концентрати для виготовлення перших і других страв, десертів, мусів, кремів та ін., які не включені до переліку в інших пунктах; супи та бульйони швидкого приготування; солодовий екстракт	150	50	
21	Сіль кухонна харчова та сольові суміші	120	30	
22	Мед та продукти бджільництва	200	50	
23	Продукти дитячого харчування			
	Готові продукти дитячого харчування, сухі молочні суміші	40	5	

{ Пункт 3.1 із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства охорони здоров'я N 240 (з0590-08) від 08.05.2008 }

3.2. Якщо харчовий продукт містить у собі різні компоненти, які можна віднести до різних класифікаційних груп (наприклад, борошняні вироби з начинкою, консерви м'ясо-рослинні і та ін.), РК проводиться за компонентами, які визначає орган, що здійснює контроль.

3.3. Допустимі рівні вмісту радіонуклідів у концентраті, у розбавленому стані, повинні прирівнюватись до допустимих рівнів відповідних натуральних продуктів.

Заступник головного
державного санітарного
лікаря України

Г.Ф.Бурлак

Додаток
до пункту 2.14 Державних

гігієнічних нормативів
 "Допустимі рівні вмісту
 137 90
 радіонуклідів Cs та Sr
 у продуктах харчування
 та питній воді"

**Повна назва установи, організації,
 лабораторії, що виконує дослідження,
 місцезнаходження, свідоцтво про атестацію**

ПРОТОКОЛ N _____
 досліджень проб харчових продуктів
 на вміст радіонуклідів
 від _____ року
 (рекомендована форма протоколу)

1. Замовник _____
 (назва організації)

2. Найменування проби _____
 (продукт, країна, виробник)

3. Мета дослідження _____

4. Дата відбору зразків _____

5. Дата проведення досліджень _____

6. Перелік нормативних та методичних документів _____

7. Перелік засобів вимірювальної техніки _____

_____ (назва та дата державної повірки)

8. Отримані результати

Найменування	Питома активність	Питома активність	Показник відповідності В,	Похибка дельта В, відн. од. **
	137	90	відн. од. *	
	Cs,	Sr,		
	Бк/кг	Бк/кг		

Результати вимірювань та розрахунків				

Допустимі рівні та умови за Нормативами			В + 0,6 дельта В <= 1,0 дельта В <= 0,4 ***	

$$* B = \frac{A_{Cs}}{DP_{Cs}} + \frac{A_{Sr}}{DP_{Sr}};$$

$$** \text{дельта } B = k \left(\frac{\text{дельта } A_{Cs}}{DP_{Cs}} + \frac{\text{дельта } A_{Sr}}{DP_{Sr}} \right);$$

*** дельта B ≤ 0,4 згідно з пунктом 2.1 Нормативів.

9. Критерії оцінки B + 0,6 дельта B = _____, що менше (більше) одиниці (1,0).

Примітка.

Особи, відповідальні за проведення вимірювань та розрахунків:

_____ (посада та прізвище виконавця) (підпис)

10. Висновок _____

Особа, відповідальна за висновок

_____ (посада та прізвище виконавця) (підпис)

Приклад розрахунків

Як приклад виконувалися дослідження на вміст радіонуклідів проби томатного соку.

Було отримано результати вимірювань питомих активностей ^{137}Cs та ^{90}Sr :

^{137}Cs та ^{90}Sr :

$$A_{Cs} = 19,5 \pm 4,1 \text{ Бк/л (дельта } A_{Cs} = 4,1 \text{ Бк/л);}$$

$$A_{Sr} = 7,4 \pm 2,3 \text{ Бк/л (дельта } A_{Sr} = 2,3 \text{ Бк/л).}$$

^{137}Cs та ^{90}Sr

Нормативи вмісту радіонуклідів ^{137}Cs та ^{90}Sr у соках овочевих (пункт 3 Нормативів):

$$DP_{Cs} = 40 \text{ Бк/л;}$$

$$DP_{Sr} = 20 \text{ Бк/л.}$$

Розрахувати значення показника відповідності В за такою формулою:

$$B = \frac{A_{Cs}}{DP_{Cs}} + \frac{A_{Sr}}{DP_{Sr}},$$

або

$$B = \frac{19,5}{40} + \frac{7,4}{20} = 0,85.$$

Розрахувати значення абсолютної похибки - дельта В визначення показника відповідності за такою формулою:

$$\text{дельта } B = k \cdot \sqrt{\left(\frac{\text{дельта } A_{Cs}}{DP_{Cs}} \right)^2 + \left(\frac{\text{дельта } A_{Sr}}{DP_{Sr}} \right)^2},$$

або

$$\text{дельта } B = 1,1 \cdot \sqrt{\left(\frac{4,1}{40} \right)^2 + \left(\frac{2,3}{20} \right)^2} = 0,17.$$

Перевірити виконання співвідношення

$$B + 0,6 \cdot \text{дельта } B \leq 1,0.$$

$0,85 + 0,6 \cdot 0,17 = 0,95$, що є менше ніж 1,0, - умова виконується, продукт придатний до вживання.

За отриманими результатами заповнити бланк протоколу, наведеного у додатку до Нормативів.

Приклад

**Повна назва установи, організації,
лабораторії, що виконує дослідження
місцезнаходження, свідоцтво про атестацію**

ПРОТОКОЛ N _____
досліджень проб харчових продуктів
на вміст радіонуклідів
від _____ року

1. Замовник _____
(назва організації)
- сік томатний
2. Найменування проби _____
(продукт, країна, виробник)
3. Мета дослідження _____
4. Дата відбору зразків _____
5. Дата проведення досліджень _____
6. Перелік нормативних та методичних документів _____
7. Перелік засобів вимірювальної техніки _____

(назва та дата державної повірки)

8. Отримані результати

Найменування величин	Питома активність Cs, Бк/кг	Питома активність Sr, Бк/кг	Показник відповідності B, відн. од. *	Похибка дельта B, відн. од. **
	137	90		
Результати вимірювань та розрахунків	19,5 +/- 4,1	7,4 +/- 2,3	0,85	0,17
Допустимі рівні та умови за Нормативами	40	20	B + 0,6	дельта B <= 1,0 дельта B <= 0,4 ***

$$* B = \frac{A}{C_s} + \frac{A}{C_s} \frac{D_P}{S_r}$$

$$** \text{ дельта } B = k \left(\frac{\text{дельта } A}{C_s \cdot 2} + \frac{\text{дельта } A}{S_r \cdot 2} \right)$$

*** дельта B <= 0,4 згідно з пунктом 2.1 Нормативів.

9. Критерії оцінки B + 0,6 дельта B = 0,95, що менше одиниці (1,0).

Примітка.

Особи, відповідальні за проведення вимірювань та розрахунків:

(посада та прізвище виконавця) (підпис)

10. Висновок. Досліджений зразок сік томатний за вмістом радіонуклідів відповідає вимогам "Допустимих рівнів вмісту ¹³⁷ Cs та ⁹⁰ Sr у продуктах харчування та питній воді", достовірність оцінки не нижче 0,95.

Особа, відповідальна за висновок

(посада та прізвище виконавця) (підпис)

Заступник головного
державного санітарного
лікаря України

Г.Ф.Бурлак

<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0845-06>